

Šimtmečiais lietuvių vaikams nuo mokyklos suolo buvo kalama į galvas, esą lietuviai turėjo tik vieną vienintelį karalių Mindaugą, kuris gyveno XIII a. ir buvo pats pirmutinis bei paskutinis Lietuvos karalius.

O kas buvo visi kiti Lietuvos valdovai iki to ir po to?

Kiekvienas mokinukas atsakys, kad visi to meto valdovai buvo *kunigaikščiai*, ir dar pridės, kad buvo ir *didieji kunigaikščiai*, kurie valdė visus kitus *kunigaikščius*. Lietuviuko atsakymas natūralus, kadangi jam taip aiškina mokytojai. O mokytojams lygiai taip pat aiškino Lietuvos istorijos dėstytojai universitetuose.

Ilgus šimtmečius šis teiginys buvo, deja, ne tik Lietuvos, bet ir daugelio kaimyninių bei tolimesnių tautų istorijos mokslo dogma, mokyklinių vadovėlių „abėcėlinė tiesa“. Kiekvienas istorikas, kuris išdrįsdavo viešai suabejoti ar neigti tradicinę dogmą, tapdavo „balta varna“ akademinėje istorikų bendruomenėje, rimtai rizikuodavo savo sėkminga karjera.

Jau antrą šimtmetį kuriama Lietuvos istoriografija buvo ir tebėra nuspalvinta viską stelbiančiais politinės istorijos vienokiais ar kitokiais atspalviais, priklausomais nuo kintančios aukščiausios valstybinės valdžios.

Radikaliai pasikeitus politinei santvarkai, neretai iš principo būdavo keičiamas net pats Lietuvos valstybės pavadinimas.

Nuo XV a. pradžios vietoje senosios Lietuvos karalystės (*Regnum*) atsirado „*Magnus Ducatus Lithuaniae*“ (*Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, santr. LDK*). XVI viduryje Lietuva jau sudėtinė naujos valstybės „*Rzeczpospolita*“ (*Abiejų Tautų Respublika, santr. ATR*). Nuo XVIII a. pabaigos Lietuvos valstybės visai nelieka politiniame Europos žemėlapyje, vietoje jos atsiranda carinės Rusijos imperijos sudėtinė dalis, kartais vadinama „*Северо-Западный край*“ (*Šiaurės Vakarų kraštas*), kartais - *Виленская губерния* (*Vilniaus gubernija Gubernija*);

Akivaizdu, kad su visais panašiais geopolitiniais pokyčiais ir politiniais perversmais kardinaliai turėdavo pasikeisti Lietuvos istorijos pasakojimai ir tų pasakojimų koncepcijos. Pasikeitus geopolitinei situacijai ir net politinei valdžiai ankstesni istorijos vadovėliai staigiai netekdavo savo „pažintinės vertės“, kaip „neatitinkantys laiko dvasios“, „netinkami naudojimui“, „nusenę“, „metodologiškai atgyvenę“ ir pan. Tad neverta stebėtis, kad Lietuvos istorijos tyrinėtojams kas kartą, kas šimtmetį ir net dažniau, pasikeitus politinei santvarkai, tekdavo perrašinėti Lietuvos istoriją, rašyti vis naujas „*Lietuvos istorijas*“. Siekiant pagrįsti jų vertę, jos kiekvieną kartą būdavo vadinamos „pačiomis tikriausiomis“, geriausiai atitinkančiomis „šiuvolaikinio mokslo“ pasiekimams bei reikalavimams, pačiomis naudingiausiomis Lietuvos istorijomis „*kiekvienam ir visiems*“ ir pan. Deja, po kokio pusšimtmečio metų naujai perrašytas „Lietuvos istorijos“ vėl tekdavo peikti, menkinti, sovietmečiu netgi drausti, atseit, jas rašė „netikę istorikai“, „buržuaziniai“ ar šiaip nacionalistai“ ir pan. Garsioji A.Šapokos redaguota 1936 m. „Lietuvos istorija“ po Antrojo pasaulinio karo atsidūrė eiliniams skaitytojams neprieinamuose Lietuvos bibliotekų specfonduose.